

A kézművesség feltámadása New Craft a BKF-en

Szilágyi B. András

Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola

Ma már ismert és elismert, több szakon több száz diákot oktató intézmény a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola (BKF) Művészeti Kara. Népszerű és divatosnak is nevezhető képzései között van azonban egy kis szak, az Alkalmazott Művészeti Intézetben belül működő Kézműves szak, ami több szempontból is különleges.

Amikor jó pár évvel ezelőtt felmerült az igény arra, hogy a korábbiak mellett új művészeti intézmény jöjjön létre, az elsők, akik összedugták a fejüket ennek az intézménynek a létrehozásához, kézműves iparművészek voltak. Tetteiket az motiválta, hogy látták, a „dizájn” fogalma köré szerveződő, és annak jelentését sokszor félreértelmező új szakmakultúra elsodorni látszik a magyar iparművészetnek azt az értékes ágát, amit a hetvenes-nyolcvanas évek óta leginkább a szintén angol nyelvből átvett „craft” fémjelez¹. A magyarországi iparművészeti képzés egyéb helyszínein ugyanis sokkal inkább a tervezésközpontú, tehát a dizájn irányzat diadalmenete folyt és folyik, és sorra szűnnek meg, vagy vesztenek jelentőségükből azok a kis „iskolastúdiók”, ahol a mesterek irányítása, szinte mentori tevékenysége mellett tulajdonképpen autonóm iparművészek születtek évről évre. Az autonóm iparművészet és a dizájn azonban nem azonos területek, hisz az autonóm iparművész nem koncepciókban, hanem egyedi tárgyakban, nem gépekben, hanem technikákban, nem termékekben, hanem alkotásban gondolkodik. És ez a két művészi megközelítés alapjaiban különbözik.

A 21. században ezek a megközelítési módok már nincsenek jelen a maguk tiszta formájában. Rengeteg technológia a hétköznapi ember számára is hozzáférhető, így van már egyfajta mindennapi dizájn, különleges tudást igénylő tevékenység, amely az új generációk számára megszokott foglalatosságot jelent. Ezzel párhuzamosan a korábban lenézett, szakmunkának vagy hobbi-tevékenységnek tekintett kézművesség művelése egyre ritkább, egyre inkább igényli a szakszerű, mesteri igényű képzést, láthatóan egyre megbecsültebb, akár csak a piacokon megjelenő kézműves gasztronómiai vagy ruházati termékek térhódítását nézzük.

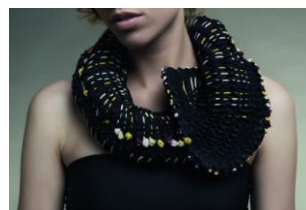
A photoshop barkácsolás azonban éppúgy nem „dizájn” ahogy a kalocsai himzés sem feltétlenül emelkedik automatikusan a „craft” szintjére. Mindkét megközelítés csak akkor nyeri el értelmét, ha találkozik művészi szemlélettel, ha a tehetséges fiatalból önálló alkotó születik, aki tevékenységében a technikai tudást párosítani képes az autonóm művész ars poeticájával. A szeptemberben Szentendrén a Péter-Pál Galériában rendezett New Craft kiállítás jelentősége tehát nem pusztán abban állt, hogy egy még mindig újnak számító iskola bemutatkozott friss diplomásainak munkáival

a nagyközönség előtt. Azért is fontos ez, mert a munkák színvonala és a kiállítás egyben bizonyította: azok az elképzelések, melyek pár évvel ezelőtt ennek a mára nagynak nevezhető iskolának a szellemi alapjait jelentették, a stúdió és műhelyközpontú, kézművesség orientált iparművész képzés létjogosultságában való hit igazolta önmagát.

Az újonnan létrejövő szakokkal való további együttműködések is gazdagítják a kézművesek munkáit. Az idei diplomavédésen több kooperáció is nagy sikert ért el: *Gottlieb Réka* öltözetktervező fotósokkal, grafikusokkal működik együtt, immár sokadjára (1. kép). Az országos sajtó érdeklődését is felkeltő, fekete anyagot zsinórokkal kombináló, egyszerre dekoratív és ötletes kompozícióinak prezentálása is jóval gördülékenyebb az iskolában kötődő, és később is működőképes együttműködéseknek köszönhetően. Ez is mutatja: a közös alkotás, a stúdiószemlélet átível szakokon is a BKF falai közt, s a kézműves gondolkodás kisugárzása a design szemléletében tanuló szakok diákjait is megmozgatja, együttműködésre készíti.

Külön öröm, hogy a legtöbb ilyen együttműködés spontán szövődik, hisz a kézművesek műhelyei, műtermei egyfajta „diákközpontok”, informális találkozóhelyek. Míg a dizájnerek „géptermei” valójában kietlen tantermek, a kézművesek alkotó stúdióinak hangulata kétségtelen vonzerővel bír más szakok diákjai számára is. Amikor a hasonló iskolai kézműves műhelyek anyagi okokból sorra szűnnek meg, feltehetjük a kérdést, hogy megfigyethető-e az, ha e műhelyek által alakul ki egy-egy intézmény lelke, hangulata, amely identitás nélkül a művészeti képzés csakúgy elképzelhetetlen. Évfolyamonként harminc fő nem sok a BKF-en sem, a kézműves szak kifejezetten eltörpül az intézet többi, jóval nagyobb létszámú szakja mellett, mégis fent is említett jelentősége vitathatatlan.

A magyar iparművészeti írás számos tabuja dől le a diplomázó fiatalok munkáiban. Az autonóm textilszobrokat, plasztikákat alkotó *Fekete Ildikó* különleges, mai anyagokat alkalmazó, de a sárközi öltözetekből kialakított kollekciójában is

1. kép

2. kép

¹ Az angol szónak sokféle, egymásra rímelő jelentése van: ügyesség, jártasság, kézműves mesterség, mesterségbeli szakértelem stb. (Ország-Magyar: Angol-magyar nagyszótár.)

3. kép

hangsúlyosan van jelen például a népművészet (2. kép). Talán a tervező születése előtt húsz évvel, a táncház mozgalom idején volt tapasztalható hasonló mozgás a magyar iparművészetben, amikor a hetvenes-nyolcvanas években a népi kézművesség hagyományait a modern design eszközeivel igyekeztek átírni egyes alkotók. A politika ekkor még közbeszólt, ezek az irányok nem tudtak ki-

bontakozni. Az akkor underground, szubkulturális jellegű táncház mozgalom mára az UNESCO kulturális világörökségét képezi, és az ebben a közegben mozgó fiatalok számára a népi kultúrához való viszony is jóval természetesebb, zavartalanabb. A mostani, népművészeti ihletettségű vagy inspirációjú diplomamunkák emiatt már most tovább jutottak előképeiken. A vizsgáló szinte a néprajzkutató mélységéig ment választott inspirációjának kutatásában, köszönhetően annak, hogy a BKF fokozott figyelmet fordít az írásbeli szakdolgozatra, amely a vizsgamunka mellett a legtöbb művészeti intézményben inkább eltörpülő jelentőségű. A BKF-en készült szakdolgozatok némelyike azonban olykor akár a publikálható minőséget is eléri, ami mutatja, hogy itt nem csak az alkotásra, hanem a fegyelmezett elméleti kutatómunkára is egyaránt oktatják szoktatják a diákokat.

Természetesen jelen vannak más irányok is: Zámori Zsófia és Szabó Dóra munkái (3. ill. 4. kép) a divatos, prêt-à-porter „dizájn” képviselői, inspirációik hasonlóan mélyek (Zámori esetében az afrikai törzsi textiliák) és a feldolgozás során remek eredmények születnek.

A festő-nyomó szakon több, szinte termékként alkalmazható, azonnal átültethető munkával is találkozhatunk, mint például térelválasztókkal vagy lakástextil kollekciókkal. A kis szak ugyanis négy műhelyt, műtermet üzemeltet: a szövő, festő-nyomó, a divattervezők varrodája és a kerámia műhely az iskola négy pontján képez „kuckót” és teszi lehetővé a közös alkotást, a diákok számára a találkozást, be- és átjárást. Ezek az átjárások teszik lehetővé az inspirációk, ötletek szabad áramlását, a fent már említett együttműködések kialakulását. Bár a szak

5. kép

(négy specializációból háromnál) a textiliákkal foglalkozik, a keramikusok jelenléte és szakon belüli „társbérlete” mégis megtermékenyítő hatású. Egyrészt a térformálás, a

konstruktív

anyagszerűség szemlélete révén csatlakozván a textilanyagokhoz kölcsönösen hatnak egymásra: a keramikusok talán lazábbak, ha tetszik szabadabbak a textilesekkel közös szférában, de a keramikus konstruktivitása is józanítóan hat, fegyelmezi a textília szárnyalását. Simon Luca térplasztikái ennek jó példái: a fiatal alkotó maga is mozog eme műfajok között; egyszerre foglalkozik kerámiával és szövessel is, az eltérő tapasztalatok pedig kivételesen összegződnek munkáiban

(5. kép). A keramikusok az egyre gyakoribb kooperációk révén egyfajta hidat képeznek a szakon belül a környezetkultúra szak belsőépítészei felé, hasonlóképp az öltözkész szakosok a fotó és grafikai szakok felé, míg a másik két specializáció némiképp megoszlik e téren, hisz ki a divathoz és öltözkésztervezéshez közelít végső munkájában, ki pedig a belsőépítészeti feladatok felé, de mindkettejüknek van lehetősége az együttműködésre, tudása bővítésére (6. kép).

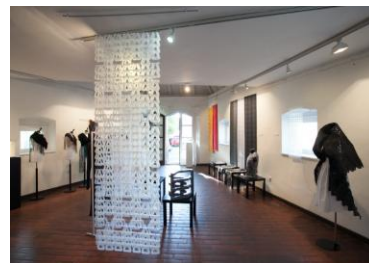
A fentiek alapján látható, hogy a BKF Kézműves szakának kivételes ötletgazdagsága, a kezdeményezés sikere több összetevő szerencsés találkozásából született. Tiszta célkitűzések, az együttműködésre való nyitottság, a korábbi évtizedek meddő szakmai ellentéteinek feloldása, a diákokkal való szoros, mestertanítvány mélységű kapcsolat, és az iskolai stúdiók hagyományának továbbbontása egyszerre teszi lehetővé azt, hogy az innen kikerülő diákok egyedi színfoltot tudjanak képviselni a magyar iparművészetben.

A New Craft kiállítás anyaga, és a Kézműves Szak létrejötte is azt bizonyítja, hogy a magyar iparművészet műfaji téren sokszínű. A népművészetből és dizájnban, kézművességből és mesterségből táplálkozó művészet. A most induló új generáció már nem fogékony az ideológiai vitákra és szembenállásokra, a hagyományokat éltető és az egyszerre innovációt befogadó szemlélettel rendelkezik, amiben dizájn és craft már nem állnak egymással szemben.

A 21. századi magyar iparművészet számos, egymással versengő, de egyszerre párbeszédet is folytató irányzatot foglal magában. A kézművesség tehát él és virul, reméljük még sokáig, és azt is csak remélni tudjuk, hogy a textilművesség után az iparművészet többi ágazata is megteremti a maga kézműves mesterstúdióit, hogy a New Craft ne pusztán egy apró főiskolai szak diploma kiállításnak címe, hanem egy egész irányzatot fedő ernyőfogalom lehessen.

4. kép

6. kép